

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Інна САВИЦЬКА

_____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Протокол № 10 від 18.05.2023 р.

Завідувач кафедри

_____ Валентина КУЛЬТЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Психологія»

_____ Ірина МАРТИНЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ
(вибіркова дисципліна)

Спеціальність: всі

Освітня програма: всі

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: канд. філос. н, доц., Гейко С. М.

Опис навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ»

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Освітня програма	Всі	
Спеціальність	Всі	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	4	
Семестр	7	
Лекційні заняття	15	
Практичні, семінарські заняття	15	
Самостійна робота	90	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Актуальність дисципліни зумовлена тими соціокультурними трансформаціями в українському суспільстві, що прискорюють осмислення світу людиною, яка самовизначається у змінному середовищі, де відбувається, зокрема, піднесення психологічної думки до філософсько-світоглядного рівня. Засвоєння курсу «Філософія психології» потребує розуміння та усвідомлення теоретичного і практичного значення філософсько-психологічних концепцій. Адже філософія психології охоплює такі структурні рівні філософського знання, як психоаналіз, неофрейдизм, феноменологія, включає дослідження теорій свідомості, що розроблялися у межах філософії прагматизму. Відповідно, філософія психології – це міждисциплінарна галузь знання, що зорієнтована на поєднання теоретичного потенціалу психологічної науки із досягненнями сучасної філософії. Завдяки цьому її вивчення дозволяє сформувати перелік загальних компетентностей, які лежать в основі вищої професійної освіти незалежно від сфери спеціалізації. Вивчення філософії психології сприяє також світоглядно-методологічній підготовці студентів, формуванню філософської культури мислення, актуалізації національної свідомості майбутньої суспільної еліти, а тому є необхідною складовою теоретичного рівня університетської підготовки.

Дисципліна складається з двох змістових модулів: «Філософія психології як філософія науки» та «Філософський аналіз основних парадигм психології». Вони передбачають розгорнутий розгляд таких проблем, як, філософські основи психологічного дослідження, філософський аналіз базових понять психології та основних парадигм психології, в тому числі: психоаналіз, екзистенційна та гуманістична психологія, діяльнісний підхід у психології, соціальна психологія тощо.

Мета вивчення дисципліни: відтворення філософсько-світоглядного змісту найактуальніших соціально-психологічних проблем, опрацювання та засвоєння понятійно-категоріального апарату філософсько-психологічного знання, її методологічного базису, а також змісту основних його теорій.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним
- ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

фахові/спеціальні компетентності (ФК)

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ, можливості їх коригування у контексті професійних завдань.
- ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. іноземних та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел (як україномовних, так і іншомовних).
- ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

Програма та структура навчальної дисципліни

«Філософія психології» для повного терміну денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	тижні	усього	лекції	практ	с.р.	Усього	лекції	Практ	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1. Філософія психології як філософія науки									
Тема 1. Предмет, завдання і місце філософії психології в комплексі наук про свідомість.		19	2	2	15				
Тема 2. Філософські основи психологічного дослідження		19	2	2	15				
Тема 3. Філософський аналіз базових понять психології		19	2	2	15				
Разом за змістовим модулем 1.		57	6	6	45				
Змістовий модуль 2. Філософський аналіз основних парадигм психології									
Тема 4. Інтроекціонізм. Біхевіоризм. Гештальт-психологія		14	2	2	10				
Тема 5. Психоаналіз Екзистенційна й гуманістична психологія. Діяльнісний підхід у філософії психології		21	2	4	15				
Тема 6. Психофізіологія. Патопсихологія. Когнітивна психологія.		14	2	2	10				
Тема 7. Соціальна психологія. Педагогічна та		14	2	2	10				

вікова психологія.									
Разом за змістовим модулем 2.	63	8	10	45					
Усього годин	120								

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання і місце філософії психології в комплексі наук про свідомість.	2
2	Філософські основи психологічного дослідження	2
3	Філософський аналіз базових понять психології	2
4	Інтроекціонізм. Біхевіоризм. Гештальт-психологія.	2
5	Психоаналіз. Екзистенційна й гуманістична психологія. Діяльнісний підхід у філософії психології	3
6	Психофізіологія. Патопсихологія. Когнітивна психологія.	2
7	Соціальна психологія. Педагогічна та вікова психологія.	2
	Разом	15

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості розв'язання основного питання філософії у психології. Основні складові системи наукових суджень у психології. Значення психології для методологічного знання. Структура методологічного знання, рівні методології. Чим відрізняються філософське, світоглядне і методологічне знання? Функції науки. Загальні закономірності розвитку науки (за Т. Куном). Ознаки природничої парадигми. Гуманітарна парадигма в психології. Методологічний плюралізм і предмет психології. Методологія науки і методологія дослідження. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика. Побудова мети та гіпотез. Розрізнення пояснювальної та описової психології. Методи пояснювальної (природничо – наукової) психології: спостереження, експеримент, тести, аналіз продуктів діяльності, опитування. Методи описової (гуманітарної) психології: інтроекція, самозвіт, включене спостереження, ідентифікація, рефлексія, діалог, герменевтика. Методи практичної психології (психологічної практики): психотерапія, консультування, тренінг, корекція.	15
2	Наукові дослідження: фундаментальні та прикладні. Механізми регулювання дослідницької діяльності в психології. Яким чином виявляється свобода наукової творчості науковця? В межах компетенції яких психологічних професійних об'єднань є етичне регулювання дослідницької діяльності? Значення згоди на участь у психологічному дослідженні? Розкрийте сутність професійного етоас науковця. Варіанти співвідношення етики та права в психологічних дослідженнях.	15

3	Сутність категорії свідомості та пов'язана з нею психогностична проблема. Категорія образу: психофізична та психофізіологічна проблеми. Психологія про проблему смислу. Сутність категорії дії та пов'язана з нею психопраксичну проблему. Проблема виділення події і сенсу в психології і в філософії. Діяльність як суспільно – історична категорія. Психологічні аспекти дослідження індивідуальної діяльності. Проблема спільної діяльності. Проблема спілкування в психології. Категорія мотиву та психомотиваційна проблема. Антропологічна проблематика в психології: проблема формування вищих функцій; проблема співвідношення філософських і експериментальних підходів у вивченні вищих функцій; вивчення творчості в психології. Визначте сутність категорії особистості та психосоціальна проблема.	15
4	Дослідницька психологія В. Вунда. Особливість інтроспекціонізму Тітченера? Розв'язування У. Джеймсом проблеми безперервності свідомості. Популярні ідеї біхевіоризму. Явні та неявні реакції Дж. Уотсона Критика біхевіоризму. Що було предтечею біхевіористичної психології? Поміркуйте, чому Дж. Уотсон уважав, що психологія повинна позбутися всіх менталістичних концепцій. Яким чином феноменологія вплинула на гештальтпсихологію? Які положення програми оздоровлення суспільства (програми експериментальної етики), на Вашу думку, є суперечливими? Метод умовних рефлексів є найбільш важливим для біхевіоризму. Чому К. Халл був упевнений, що поведінку людини можна пояснити мовою фізики?	10
5	Психоаналіз як теорія особистості; як метод лікування; психологічна школа. Екзистенціалізм як філософська основа екзистенційної психології. Філософські основи гуманістичної психології. Проблема діяльності в філософії. Фізіологічні механізми діяльності. Діяльнісний підхід у психології.	15
6	Психофізіологія як галузь сучасної науки. Патопсихологія як галузь сучасної психології. Філософські засади когнітивної психології.	10
7	Філософські засади соціальної психології. Педагогічна психологія: філософські засади. Вікова психологія: філософські засади.	10

Зразки контрольних питань для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Філософія психології як наука та навчальна дисципліна. Психологічні проблеми як предмет філософського осмислення.
2. Проблема демаркації і функціональної взаємозамінності психології та філософії.
3. Філософія як методологічна основа психології. Особливості розв'язання основного питання філософії у психології.
4. Об'єктивні засади формування метанаукових, філософських рефлексій.
5. Основні форми філософського дослідження психологічної науки.
6. Світоглядно-методологічні засади психологічних концепцій.
7. Філософський зміст метапсихологічних рефлексій та їх обмеження.
8. Загальна характеристика філософських проблем психології.
9. «Вічні» філософські проблеми та їх психологічні аспекти.
10. Взаємозв'язок філософії і психології в історичному контексті.
11. Філософські коріння психологічних ідей: особливості східного і західного філософствування про людину.
12. Філософія психології Стародавнього світу.
13. Філософія психології Середньовіччя і Відродження.
14. Філософія психології XVII – XVIII ст.
15. Філософія психології XIX – XX ст.
16. Філософія психології основних психологічних напрямків та шкіл.
17. Пізнавальна діяльність людини.
18. Особливості наукового пізнання.
19. Закономірність розвитку науки: наукові відкриття, аномалії. Парадигма і умови прийняття нових парадигм науковим співтовариством, за Т. Куном.
20. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика.
21. Поняття наукового дослідження.
22. Особливості психологічного дослідження.
23. Етика психологічного дослідження.
24. Філософський аналіз базових категорій та понять психології.

25. Філософський аналіз основних проблем психологічної науки.
26. Інтроекціонізм – перша наукова психологія свідомості.
27. Біхевіоризм як «наука про поведінку».
28. Гештальтизм як психологія цілісності.
29. Психоаналіз як теорія особистості; як метод лікування; психологічна школа.
30. Екзистенціалізм як філософська основа екзистенційної психології.
31. Філософські основи гуманістичної психології.
32. Проблема діяльності в філософії.
33. Фізіологічні механізми діяльності.
34. Діяльнісний підхід у психології.
35. Психофізіологія як галузь сучасної науки.
36. Патопсихологія як галузь сучасної психології.
37. Філософські засади когнітивної психології.
38. Філософські засади соціальної психології.
39. Педагогічна психологія: філософські засади.
40. Вікова психологія: філософські засади.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

<i>Тестові завдання різних типів</i>			
1. Спеціальний розділ філософії науки, який займається дослідженням і вивченням методології емпіричної психології та знань, отриманих в науці психології, називається... <i>(у бланку відповідей впишіть правильну відповідь одним словом)</i>			
2. Упорядкуйте етапи розвитку філософського та психологічного знання від найдавнішого до сучасного:			
<ul style="list-style-type: none"> 1) філософія середньовіччя 2) філософія Нового часу 3) антична філософія 4) сучасна філософія 5) епоха Відродження 			
3. Встановіть співвідносність, з одного боку, основних філософських напрямків, а з іншого – основних психологічних напрямків:			
1	Аналітична філософія	а	Психоаналіз
2	Марксизм	б	Біхевіоризм
3	Фрейдизм, структуралізм Ж.Лакана	в	Діяльнісна психологія
4. Когнітивна психологія – це:			
<p style="padding-left: 20px;">психологія, яка зосереджена на дослідженні проблеми буття та субстанції</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ психологія, завдання якої у визнанні цінності унікально-неповторного існування людини ☐ психологія, яка трактує людину як вольову ірраціональну істоту ☐ психологія, яка досліджує наукове знання ☐ психологія пізнання, де пізнання – основа свідомості 			
5. Метод психологічного дослідження, що полягає в спостереженні дослідника за власними почуття, думками тощо; самоспостереження; позначається поняттям... <i>(у бланку відповідей впишіть правильну відповідь одним словом)</i>			
6. Р. Мертон формулює такі 4 імперативи наукового етосу:			
<ul style="list-style-type: none"> ☐ організований скептицизм, ☐ прагматизм ☐ безкорисливість, ☐ універсалізм, ☐ колективізм. 			
7. У. Хантер, К. Лешлі є представниками необіхевіоризму			
Виберіть одне:			
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Так ☐ Ні 			
8. Дитячий психоаналіз заснував:			
<ul style="list-style-type: none"> ☐ М. Мід ☐ К. Юнг ☐ М. Кляйн ☐ А. Фрейд 			

<p>3. Фрейд</p>
<p>9. Пізнання як форма діяльності здійснюється в: (вказіть один варіант відповіді)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) художніх образах; 2) метафорах і символах віри; 3) поняттях, судженнях, умовиводах; 4) моральних оцінках; 5) етичних настановах.
<p>10. Для правильної постановки мети дослідження потрібно чітко з'ясувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Відомі у психології (або провідній щодо об'єкта дослідження науці) методи і засоби для проведення теоретичного та (або) експериментального вивчення предмета. ☐ Сутність досліджуваної проблеми та її головні суперечності; основні проблемні питання теоретичного та (або) експериментального характеру, які підлягають вирішенню шляхом наукового дослідження. ☐ Сучасне теоретичне знання, яке може бути використане для пояснення структури і законів функціонування об'єкта, який вивчається. ☐ Основні шляхи та обсяг необхідного теоретичного та (або) експериментального обґрунтування предмета дослідження. ☐ Всі відповіді вірні.

Методи навчання

Методи набуття нових знань, формування вмій та навичок, закріплення, перевірки.

Словесні – пояснення, лекція, бесіда.

Практичні – навчальні вправи, практичні роботи, конференції, проведення семінарських занять під керівництвом викладача.

Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять. На заняттях з дисципліни «Філософія психології» використовуються метод проектів, дискусія та презентація.

Форми контролю

Попередній контроль – опитування

Поточний контроль – опитування, тестові завдання

Тематичний **контроль** – написання модульних контрольних робіт

Підсумковий контроль – залік

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол № 7):

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

Методичне забезпечення

1. Гейко С.М., Лаута О.Д. Методичні вказівки з дисципліни «Філософія психології» для спеціальності «психологія» денної форми навчання ОС «Бакалавр». – К., 2022.

Рекомендована література

Основна

1. Романовський О. Г. Філософія психології : навч. посібник / [О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко, Л. М. Грень] ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : НТУ «ХП», 2016. – 140 с.
2. Філософія психології: програмн. справочник / составитель Л.К.Велитченко / Под общ. ред. А.Я.Чебыкина . – Одесса: издатель Букаев Вадим Викторович, 2012. – 554 с.
3. Філософія психології: тексти. Хрестоматія для студентів психологічних спеціальностей / укладачі: Ю.Л. Горбенко, Ю.О. Клименко, В.Ф. Моргун (відпов. за вип.). – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – 402 с.
4. Філософія: Навчальний посібник / [І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, І.В. Бойченко та ін.]. – К : Вікар: Знання, 2018. – 624 с.
5. Філософія: Навчальний посібник / [Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль]. – К : Академвидав, 2014. – 624 с.
6. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова). – К. : Абрис, 2012. – 742 с.

Додаткова

7. Горський В.С. Філософія в українській культурі. [Текст] / В. С. Горський. – К. : Центр практичної філософії, 2011. – 73 с.
8. Історія філософії України. Хрестоматія: Навчальний посібник / Упорядники: М.Ф.Тарасенко, М.Ю.Русин І.В.Бичко та ін. – К., 2003.
9. Кант І. Критика чистого розуму. [Текст] / Пер. з нім. Ігоря Бурковського – К. : Юніверс, 2000. – 349 с.

10. Крымский С.Б. Философия как путь человечности и надежды. [Текст]/ С. Б. Крымский. – К. : Курс, 2000. – 308 с.
11. Кузьміна С.Л. Філософсько-педагогічна спадщина П. Юркевича. [Текст] / С. Л. Кузьміна; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського – К., 2003. – 303 с.
12. Лук'янець В.С. Філософський постмодерн. [Текст] / В. С. Лук'янець, О. М. Соболев. – К. : Абрис, 1998. – 352 с.
13. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади [Текст] / Ф. Ніцше. – К. : Основи-Дніпро, 2013. – 415 с.
14. Огороднік І.В. Українська філософія в іменах: Навч. посібник. [Текст] / І. В. Огороднік, М. Ю. Русін. – К., 2007. – 325 с.
15. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. – К. : Основи, 2005. – 795 с.
16. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: панорама новітньої науки [Текст] / Пер. з фр. В. Шовкун. – К. : Основи, 2008. – 669 с.
17. Скворода Григорій: образ мислителя. – К., 2007.
18. Спенсер Г. Синтетическая философия: Пер. с англ. – К. : Ника-Центр, 1997. – 512 с. – (Серия «Познание; Вып.2»).
19. Татаркевич В. Антична і середньовічна філософія. [Текст] / В. Татаркевич // Історія філософії. Т.1. – Львів : Свічадо, 2016. – 456 с.
20. Читанка з філософії у 6 книгах. Кн. 6. :Зарубіжна філософія ХХ століття / Волинка Г. І., ред. – К. : Фірма «Довіра», 2013. – 238 с.
21. Федів Ю. Історія української філософії: Курс лекцій. [Текст] / Ю. О. Федів, Н. Г. Мозгова. – К., 2014.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади. (укр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ae-lib.org.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Сайт Українського філософського фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua>
4. Сайт філософсько-літературного журналу „Логос” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ruthenia.ru/logos/>
5. Hubner K. Philosophy of Modern Art and Philosophy of Technology [Електронний ресурс] / К. Hubner. – Режим доступу: http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/SPT/v4_n1pdf/HUBNER.PDF